

- http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c1_1084_en.htm
3. Резолюция Совета Европы о Европейской стратегии многоязычия. Электронный ресурс. / Режим доступа:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0001:01:EN:HTML>
 4. A Common European Framework of Reference for Languages Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg, 2001
 5. Europeans and their languages. Электронный ресурс. / Режим доступа:
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

Лійчук Л.В.,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Розвиток критичного мислення особистості є актуальним за часів інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних та інших обставин. У цьому сенсі є очевидною життєва необхідність формування критичного мислення для вітчизняної освітньої системи. У статті обґрунтовано необхідність розвитку критичного мислення студентів, розкрито педагогічні умови, методи і прийоми формування критичного мислення майбутніх фахівців в умовах вищої школи.

Ключові слова: критичне мислення, вища освіта, освітні інновації, розвиток критичного мислення.

Питання характеру і направленості вищої освіти є предметом активного обговорення та дискусій як освітян, так і широких верств громадськості. Відповіді на них виробляються і переосмислюються кожною окремою епохою та суспільством, адже залежать від багатьох притаманних саме даному конкретному часові, країні, рівню розвитку суспільства, економіки, психології чинників. Освіта не існує сама по собі, вона тісно пов'язана з іншими елементами суспільства як системи, визначає їх динаміку і сама певною мірою визначається цією динамікою [5, с.104]. Тому на даний момент в сучасному суспільстві існує чітко виражене соціальне замовлення на інтелектуально розвинутих працівників, причому в масових масштабах.

Сучасний світ – це світ інформації, яка швидко збільшується і при тому постійно застаріває. Це світ, у якому ідеї постійно піддаються структурним змінам, новим перевіркам і переосмисленню, світ, у якому власне мислення слід увесь час адаптовувати до мислення інших, де варто поважати прагнення до чіткості, точності та ретельності, де навички інтелектуальної праці слід постійно підвищувати й удосконалювати. Мінливі умови ринкових відносин, глобальні процеси інтеграції, інтелектуалізація праці, інформатизація суспільства вимагають від спеціалістів не тільки відповідного обсягу фундаментальних знань, професійної компетентності, а й високого інтелектуального розвитку, певних особистісних якостей, нового типу розумової діяльності, критичного стилю мислення [4].

Мислення є складним психологічним і соціально-історичним феноменом, предметом комплексних, міждисциплінарних досліджень. Мислення, на відміну від

інших процесів життєдіяльності індивіда, відбувається відповідно до певної логіки й виникає в проблемній ситуації. Мислення поділяється на творче й критичне. Учені визначили творче мислення як мислення, результатом якого є відкриття принципово нового чи удосконаленого рішення того або іншого завдання, а критичне мислення – це перевірка запропонованих рішень з метою визначення галузі їх можливого застосування. Творче мислення спрямоване на створення нових ідей, а критичне виявляє їх недоліки та дефекти. Для ефективного вирішення завдань необхідні обидва види мислення [2].

Розвиток критичного мислення особистості передбачає зсув основного акценту із засвоєння обсягу інформації на розвиток самостійного, саморефлексивного мислення, що формується у процесі вирішення різнорідних завдань, відточуванні навичок роботи з будь-якою інформацією. У даному контексті необхідним є використання таких методів пізнання, що відрізняються контрольованістю, обґрунтованістю та цілеспрямованістю, збільшують вірогідність отримання бажаного кінцевого результату. Дані методи слід використовувати під час розв'язування завдань, формулювання висновків, імовірнісного оцінювання й ухвалення рішень і вимагають навичок, які обґрунтовані й ефективні для конкретної ситуації і типу завдання. Зауважимо, що для критичного мислення характерна побудова логічних висновків, створення узгоджених між собою логічних моделей і ухвалення обґрунтованих рішень, що стосуються того, відхилити яку-небудь думку, погодитися з нею чи тимчасово відкласти її розгляд, що вимагає психічної активності, спрямованої на розв'язання конкретного когнітивного завдання [3].

Освіта сьогодні повинна відходити від типової для традиційної освіти схеми навчання «почув, запам'ятав, переказав» до схеми «пізнав шлях пошуку, осмислив, зрозумів, здатний оформити свою думку словами, довести свою точку зору, застосувати отримані знання у житті». Це диктує необхідність формування критичного мислення студентів, ознаками якого є: вміння досліджувати реальні виробничі та життєві ситуації; висувати різні варіанти розв'язання поставлених завдань, порівнювати, оцінювати, виявляти недоліки і переваги кожного з них, вибираючи оптимальний; приймати самостійні рішення та прогнозувати їх наслідки; аналізувати інформацію, зібрану з різних джерел, з точки зору її достовірності, точності, корисності для розв'язання поставленої проблеми; обговорювати проблему, що вирішується, чітко і продумано викладати власні думки, аргументовано доводити свою точку зору, уважно ставлячись до чужої та враховуючи її; розпізнавати суперечливі дані, судження, аргументи, виявляти і виправляти помилки в чужих розмірковуваннях та визнавати їх у своїх [4].

Критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів [6, с.205]. У науковій літературі серед прийомів формування критичного мислення виділяють: пошук, аналіз, структурування, сортування інформації, її перетворення в процесі виконання завдання, подання у формах, зручних для інтерпретації і подальшого використання; знаходження, пояснення, виправлення помилок, контроль процесу й результатів виконання завдання; аналіз проблемної ситуації, висунення і перевірка гіпотез, прогнозування можливих варіантів розвитку або перетворення досліджуваних об'єктів, вироблення і співставлення різних варіантів розв'язання завдання й обґрунтування вибору оптимального, формулювання

висновків [4, с.7].

У педагогічній теорії відсутній алгоритм, який може забезпечити розвиток критичного мислення студентів, проте обґрунтовано педагогічні умови і підходи до навчання, які роблять цей процес більш ефективним. Зауважимо, що для розвитку критичного мислення студентів, викладач повинен: забезпечити час і можливість для практики критичного мислення; надавати можливість студентам міркувати; приймати різні ідеї та думки; заохочувати активну участь їх у навчальному процесі; гарантувати студентам відкрити, сприятливу атмосферу; висловлювати, проявляти віру у здатність кожного студента приймати критичне рішення; цінувати критичне мислення [1, с.22].

До педагогічних умов формування критичного мислення майбутніх фахівців належать: виділення професійних компетенцій і системи умінь та навичок логічно і критично мислити; підготовка викладацького складу, що володіє професійними компетенціями у сфері логічного і критичного мислення, знаннями про методи та способи їх формування; координація досліджень в галузі розвитку мислення і обмін досвідом дослідників і викладачів у напрямі формування критичного мислення через публікації, конференції, семінари, майстер класи та спеціальні проекти; розробка спеціального курсу чи включення до змісту інших дисциплін завдань і вправ, спрямованих на відпрацювання розумових умінь і критичності розуму; створення діагностичних методик визначення рівня критичного мислення студентів з урахуванням здібностей і життєвого досвіду; розробка міждисциплінарної технології формування критичного мислення майбутніх фахівців [7].

Отже, необхідність розвитку критичного мислення студентів має для освіти об'єктивний характер і зумовлена потребами суспільства. В сучасному інформаційному світі, яке характеризують швидкі зміни в усіх його підструктурах, фахівцю будь-якої галузі вже не достатньо мати статичний запас знань і традиційних навичок життєдіяльності. Майбутнє покоління має вміти самостійно здобувати знання, при цьому набувати навичок, необхідних для життя в сучасному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Земцов І. Критичне мислення як базовий компонент підготовки майбутніх учителів історії / І.Земцов, Т.Скрябіна // Рідна школа. – 2010. – № 1-2. – С. 21-24.
2. Линдсней Г. Творческое и критическое мышление / Г.Линдсней, К.Халл, Р.Томпсон // Хрестоматия по общей психологии / под ред. Ю.Гиппенрейгер, В.Петухова. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – С. 130-145.
3. Халперн Д. Психология критического мышления / Д.Халперн. – С.-Пб. : Питер, 2000. – 512 с.
4. Хачумян Т. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Т.Хачумян. – Харків, 2005. – 16 с.
5. Черкасенко В.П. Розвиток вмінь критичного мислення студентів як імператив розвитку сучасної освіти США / В.П.Черкасенко // Наукові праці Державного гуманітарного університету ім. П.Могили. Серія «Педагогіка». – 2000. – Т. 7. – С. 103-106.
6. Чуба О. Формування критичного мислення як психолого-педагогічна проблема сучасності / О.Чуба // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 3. – С. 202-208.
7. Шакирова Д.М. Теоретические основания концепции формирования

критического мышления / Д.М.Шакирова // Педагогика. – 2006. – № 9. – С. 96-98.

Фоміна Л.В.,

Кулікова І.І.,

Харківський національний медичний університет

Харків, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПІДГРУНТТЯ СПРИЙНЯТТЯ ОБРАЗУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

У дослідженні здійснено системний аналіз вивчення психолого-педагогічного підґрунтя сприйняття образу викладача студентами. Проаналізовано особливості формування іміджу викладача вищої школи. Систематизовано складові, що визначають високий професіоналізм сучасного педагога.

Ключові слова: викладач, глобалізація, імідж, університет, професійна компетентність, сприйняття.

XXI століття пов'язано з необхідністю розвитку складових забезпечення якості вищої освіти. Лише освіта є одним з найважливіших чинників подолання економічної, політичної, гуманітарної кризи у світі. Сучасний педагогічний процес характеризується швидкими змінами освітніх парадигм, новими підходами до навчання та методів подачі матеріалу (наприклад, дистанційне навчання). Кожен вищий навчальний заклад, не дивлячись на його спеціалізацію, педагогічний, аграрний чи медичний, намагається бути лідером у наданні освітніх послуг. Це пов'язано з тим, що освіта – це не лише один із ключових факторів, який впливає на рівень підготовки фахівців, але й є тією складовою, що формує імідж країни у світі, тобто робить свій внесок у розвиток освітнього процесу. Варто ззначити, що в такому випадку, рівень якості освіти є сегментом, що дає можливість досягнути цілі, які ставить перед собою навчальний заклад, бути ініціатором у час глобалізаційних процесів. Ми поділяємо точку зору вітчизняної дослідниці Л. Сергєєвої, яка зазначає, що модернізація будь-якого суспільства неможлива без усвідомлення пріоритетної ролі освіти та науки та їхнього всебічного оновлення. Ефективність діяльності сучасного фахівця в ринкових умовах значною мірою залежить від сформованості його особистісних характеристик, що визначають потенційні можливості в досягненні успіху, адекватну поведінку в мінливих умовах сьогодення, забезпечують упевненість у собі, гармонію із собою і навколишнім світом, іншими словами, його конкурентноспроможність [2, с. 27].

Варто ззначити, що мета освітнього процесу – сформулювати не лише професійну, конкурентноспроможну особистість на ринку праці, але й вкласти в неї моральний аспект, гуманістичні цінності. І тут на допомогу має прийти викладач, який не лише захоплений навчальним процесом, але й намагається досягнути глибокі питання, без яких неможливо визначити подальшу долю як країни, так і світу в цілому, передає цей неоціненний спадок своїм студентам.

Науковці виокремлюють чотири складові, без яких неможливо уявити сучасного викладача. Перш за все, це зовнішній вигляд, оскільки перше знайомство ґрунтується саме на цьому. І дуже важко переконати студентів, що викладач – майстер своєї справи, якщо він має певні недоліки у поведженні, зовнішньому вигляді. Ми схилиємося до думки С. Шевчука, який зазначає, що багато працівників не можуть гідно себе презентувати й стати цікавими для суб'єктів навчально-виховного процесу, хоча й мають необхідну компетентність. Причини